

Eliška HÁJKOVÁ, *Urbanistický vývoj města Strakonice ve 20. století (Se zaměřením na 1. polovinu 20. století)*. Diplomová práce, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice 2009, 119 s. + 37 s. 4 přílohových souborů, zahrnujících textové přílohy (č. 1 – 5 s.), mapové, plány a veduty (č. 2 – 8 s.), tabulkové (č. 3. – 4 s.) a obrazové přílohy (č. 4. – dobové fotografie města – 20 s.).

Posudek vedoucího diplomové práce:

Diplomantka Eliška Hájková v předložené diplomové práci **Urbanistický vývoj města Strakonice ve 20. století (Se zaměřením na 1. polovinu 20. století)** úspěšně zužitkovala svůj dlouhodobý a potřebně hluboký zájem o rodné město Strakonice a také o československé, resp. české a středoevropské moderní dějiny. Zaměřila se na svůj rodný kraj (region Strakonicko). Díky tomu přináší tak proto ne jeden ze zajímavých poznatků a výsledků svého poměrně dlouhodobého historicko-urbanistického výzkumu města. Od diplomantky je velice sympatické, že se věcně zaměřila na pečlivě vyvážený a dlouhodobý sběr informací pro celkový vývoj urbanistických a historických poměrů ve Strakonici ve 20. století. Základem stavebním materiálem se jí tak staly materiály „viděné očima pramenů, literatury i pamětníků.“ Materiály a mnohé poznatky, které pečlivě posbírala, pocházejí již z dob po roce 1900, dále po ukončení první světové války a po vzniku předmnichovské ČSR (1918-1938), z doby nástupu a také z následné vlády nacistické totality v okupovaném Československu v letech 1938-1945, respektive v tzv. Protektorátu za druhé světové války, vše dovedeno s potřebným a funkčním přesahem do let 1948-1989 a do období 1989-2000.

Proto dle jejích vlastních slov uvedených již v Anotaci: „*Diplomová práce přibližuje urbanistický vývoj města Strakonice v minulém – 20. století. Práce vznikla na základě písemných a ikonografických pramenů uložených ve Státním okresním archivu ve Strakonici a v Muzeu středního Pootaví Strakonice.*“ ... „*Závěrečná část se proto věnuje památkám, které přežily 20. století. Osudy těchto staveb, i když již neexistujících, jsou provázané s místním obyvatelstvem, proto se práce zmiňuje i o společenském a kulturním životě ve městě. Diplomová práce přibližuje toto období neustálých změn a zvrátů a snaží se tak přispět k doplnění historie města Strakonice.*“ tak autorka celou svou DP systémově správně a přehledně rozdělila do šesti hlavních částí.

Zatímco v části **1. Úvod** (s. 7-11) provedla pečlivé zhodnocení použitých materiálů, pramenů i literatury, když zde správně uvádí: „*Každé město, městečko i vesnice má svou historii. Její součástí nejsou jen obyvatelé, každodenní dění či osudy jednotlivců a jejich rodin, ale i prostředí, ve kterém se narodili, žili a umírali. V průběhu staletí se měnila nejen rozloha obcí, významnou změnou procházel i vzhled a funkčnost jednotlivých staveb. Vlivem lidské činnosti se proměnila i okolní krajina. Stejně tak probíhal vývoj města Strakonice a jeho přilehlých částí. Během své 700leté existence se změnilo k nepoznání.*“ (s. 7). Diplomantka nás vzápětí pečlivě seznamuje s motivy vedoucí k sepsání její DP, když doslova píše: „*Právě tyto proměny města Strakonice mě přiměly k výběru téma mé diplomové práce. Dosud této etapě výrazné proměny nebyla věnována dostatečná pozornost a chtěla bych tak svou prací vyplnit toto prázdné místo. Již v předchozím studiu na strakonickém gymnáziu jsem se zajímala o historii svého bydliště, bývalého Bezděkova, a ráda bych tak znovu přispěla k historii Strakonice. Mým cílem je nastínit proměny strakonického půdorysu v minulém století. V úvodní části přibližuji celý stavební vývoj do 19. století, abych pak navázala podrobnějším popisem proměn městské zástavby i každodenního života místních obyvatel v období první Československé republiky. V následujících padesáti letech jsem se zaměřila na demolici a*

následnou novou moderní výstavbu, abych na konec zhodnotila, které stavby přežily toto velmi rušné století.“ (s. 8).

Následuje část: **2. Stručný nástin vývoje městské zástavby v průběhu minulých století** (s. 12-17), která vysvětluje pozvolný vývoj města na soutoku řeky Otavy a menší říčky Volyňky, jehož základem a středem veškerého života se stal hradní komplex roku Bavorů a později řádu Johanitů/Maltézských rytířů. Na několika ostrovech v okolí strakonického hradu se postupně vytvořilo podhradí, čtyři vsi Strakonice, Bezděkov, Lom a Žabokrty skládající se z dřevěných obydlí, které zásobovaly a staraly se o hradní pány. S oficiálním založením města Strakonice v roce 1367 přichází i mnoho práv a povinností a postupně se mění i charakter zástavby. Dřevěné domy jsou nahrazovány kamennými či se materiál kombinuje a začíná se vytvářet ulicový charakter původní vsi Strakonice. V 16. století získává město jednoduché opevnění v podobě hradeb a valu, vchody do města jsou opatřeny bránami. Diplomantka ukazuje, že další výraznější expanze nastává až v 19. století, kdy se rozšiřuje textilní výroba a roste počet obyvatel. Patrové budovy se staví na pravém břehu Otavy, díky místní komunitě Židů, kteří se zde usazují již od 15. století. Nové domy se staví také na západním i východním předměstí, čímž prodlužují náměstí. Hradební systém ztrácí svůj význam a díky němu získává město nezastavěnou plochu pro budoucí městské sady. Místní obyvatelé se také poprvé snaží o regulaci obou řek, které je neustále trápí záplavami.

Část: **3. Vývoj města Strakonice v první polovině 20. století** (s. 18-70), 3.1. Strakonice na počátku minulého století, 3.2. Desetiletí poznamenané válkou, 3.3. Zlaté časy 20. let 20. století, 3.4. 30. léta, 3.5. Společenský život za první republiky, 3.6. 40. léta, diplomantka zde přesvědčivě dokumentuje, že nejvýznamnější proměnou pro Strakonice bylo a je 20. století. Ukazuje, že právě za posledních sto let změnilo město svou tvář k nepoznání. Nová zástavba zabírá trojnásobek středověké zástavby, také počet obyvatel Strakonice se více než zdvojnásobil a mluví se o průmyslovém centru regionu. Autorka také názorně dokazuje, že zatímco velký stavební rozmach se shoduje s obdobím první Československé republiky, tak naopak druhá polovina 20. století se dá nazvat „demoliční“. To názorně a přesvědčivě dokazuje na přestavbě Strakonice II, bývalého Bezděkova, okolí kostela sv. Markéty i ulic kolem bývalých středověkých hradeb. Přitom zdejší regulace obou řek ve 30. letech nejprve respektuje jejich dosavadní průběh, aby ale na přelomu 60. a 70. let se zcela změnilo celé řečiště, což znamená, že mizí tak nejen strakonické ostrovy, ale i krásná zákoutí domů a uliček. Přeměna historických částí města se nevyhnula ani ostrohu na soutoku Otavy a Volyňky. *„Lze zde mluvit o veliké degradaci okolí strakonického hradu, národní kulturní památky, a naprosté urbanistické diskvalifikaci hradního komplexu z organismu města. Dříve těžiště a jádro je dnes postavené na periferii, odříznuté kapacitní komunikací.“ (s. 8).*

Část: **4. Vývoj města Strakonice v letech 1948 – 1989** (s. 71-103), 4.1. Doba změn a zvrátů (1948-1959), 4.2. Poslední pohled na „staré“ Strakonice (60. léta), 4.3. Panelová éra (70. léta), 4.4. Socialistická výstavba pokračuje (80. léta), názorně ukazuje, že diplomantka musela materiály použité na tuto diplomovou práci musela podrobit velké kritice, což plně platilo pro prameny k druhé polovině 20. století. Důvodem mimo jiné také byla poplatnost jednotlivých zápisů době svého vzniku, tedy éře komunistické totality. Právě proto také jako patřičnou a možnou protiváhu využila dobré paměti místních obyvatel. To vše poměrně velice pečlivě a dlouhodobě konfrontovala za pomoci dochovaných fotografií a filmového materiálu. Přitom právě u něj *„se jen těžko schová pravdivá informace. V Muzeu středního Pootaví ve Strakonících bylo k dispozici velké množství fotografií a dobových pohlednic, ale bohužel jen málo z nich mělo své datum pořízení a některé exempláře uložené i ve Státním okresním archivu ve Strakonících byly datovány rozdílně. Přesto se při konfrontaci s písemnými*

prameny dala datace odhadnout. Filmové nahrávky na VHS kazetách měly svou dataci úplně v pořádku a podrobný popis jednotlivých částí pásků napomohl k mé orientaci. Některé pocházely dokonce z let 1930 – 1940.“ (s. 8-9)

Část: **5. Co ve Strakonících zůstalo aneb památky, které přežily přelom století (1989-2000)** - (s. 104-108). Přelomu tisíciletí se dočkalo několik památek Strakonice. Tou největší a nejstarší je samozřejmě strakonický hrad. Národní kulturní památka původně gotická, postupně přestavěná renesančně zejména svou unikátní věží Rumpál. Také kostely zůstávají součástí Strakonice, včetně několik kapliček. Diplomantka svůj výčet končí optimisticky: *„I přes veškeré zásahy do centra Strakonice a jeho okolí si město zachovalo mnoho památek. Můžeme mezi ně zařadit i chátrající tovární prostory v blízkosti hradu a na Ostrově, které zatím marně čekají na rekonstrukci. Své původní kouzlo má i Husova ulice poblíž městských sadů a areál nemocnice. Lokality dýchající historií zde jsou, jen je třeba si jich všimnout a znovu objevit.“ (s. 108)*

6. Závěr (s. 99-100) představuje stručnou, leč výstižnou rekapitulaci výsledků předcházejících kapitol DP, která se zabývala urbanistickým vývojem města Strakonice ve 20. století s bližším zaměřením na jeho první polovinu. Diplomantka použila pro dokreslení atmosféry města nástinu společenského života za první republiky. Přitom právě i jen pouhý výčet tehdejších spolků a organizací vypovídá o intenzivním každodenním ruchu nejen v ulicích města, ale také i v místních restauracích, hospodách a parcích. Zdůraznila, že za expanzí nové výstavby spojené s nárůstem počtu obyvatelstva ve Strakonících stály zejména průmyslové závody Fezko a Motocyklové závody (původně Zbrojovka), které dosáhly velkých rozměrů zejména v druhé polovině 20. století.

Oceňuji také velice zodpovědný a pečlivý přístup diplomantky v průběhu celé práce, což se plně projevilo jednak pravidelným představováním výsledků svého bádání, jednak to nejlépe, mimo veškerou pochybnost, dokumentuje Hájkové velice podrobná, tedy nejen teritoriální, znalost zvolené problematiky. O jejích patřičných a potřebných lidských kvalitách svědčí i její přístup k práci s prameny, tiskem i internetem a také využití metod historické geografie. Přestože bylo mimořádně problematické sehnat nějaké vhodné pamětníky či pamětnice, nebyla tato zajímavá, leč mimořádně náročná problematika v DP vynechána. Za důležité považuji i množství detailních znalostí a informací personálního, prosopografického a každodenního charakteru, které diplomantka zdárně využila, včetně následujícího upozornění (s. 110): *„Práci nelze považovat za úplnou, a proto na ni mohou navazovat další případné studie. Materiály k urbanistickému vývoji uložené v Státním okresním archivu Strakonice nebyly zdaleka vyčerpány. Podrobnější zkoumání by si jistě zasloužila 70. léta a podoba města před demolice. Pro celkové zhodnocení tohoto vývoje zástavby by však bylo nutné porovnat osudy Strakonice s ostatními městy v jižních Čechách i jinde v republice. Zajímavá by byla zejména komparace měst v druhé polovině 20. století, v níž se řídila výstavba nařízením komunistické strany. Dalším námětem pro příští zpracování je historie jednotlivých domů spojená především s osudy jejich majitelů a nájemců.“*

Předložená DP slečny Elišky Hájkové, která má celkem 312 poznámek pod čarou, také **7. Seznam zkratk** (s. 111) a **8. Seznam pramenů a literatury** (s. 112-116), 8. 1. Prameny, 8. 2. Vydané prameny, statistiky a atlasy, 8. 3. Literatura, 8. 4. Internetové stránky, je v pořádku a autorka se vyvarovala všech chyb, dále potřebně a na výborné úrovni následuje **Seznam příloh** (s. 117-119), včetně mnoha textových (v podobě přehledu dobových spolků, doplněný o soupis hostinců, hotelů a restaurací, nechybí ale ani uvedení politických organizací z roku 1933), mapových příloh a plánů, včetně vedut, následují tabulkové přílohy a

velké množství obrazových příloh v podobě černobílých a barevných fotografií, vše ve výborné kvalitě tisku a tak vhodně přibližujících a dokumentujících nejen dobovou atmosféru, ale i celý předcházející výklad paní diplomantky. Pro zcela nezpochybnitelné hodnoty předložené magisterské práce tuto DP proto velice rád **doporučuji k obhajobě a hodnotím ji stupněm výborně.**

České Budějovice 12. května 2009

PhDr. et PaedDr. Jirí Dvořák, Ph.D.